

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Logistično inženirstvo
Modul: Vojaška logistika

BITKA V TRZINU 1991

Mentor: magister Zvezdan Marković
Lektorica: Ksenja Lorber, pr. uč. slov. in knjižn.

Kandidat: Matevž Špindler

Ljubljana, september 2015

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju, mag. Zvezdanu Markoviću, za napotke in strokovno pomoč pri izdelavi diplomske naloge.

Zahvaljujem se tudi lektorici Ksenji Lorber, ki je mojo diplomsko nalogo jezikovno in slovnično pregledala.

Za izjemno podporo pri šolanju pa še posebna zahvala moji ženi Sandri in najinima hčerkama Žani in Tari.

IZJAVA

»Študent Matevž Špindler izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom mag. Zvezdana Markovića.«

»Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.«

Dne _____

Podpis: _____

POVZETEK

Po končani vojni za Slovenijo, leta 1991, je sledilo obdobje profesionalizacije Slovenske vojske (SV) in vstop v Severnoatlantsko zavezništvo.

Vojaško voditeljstvo ima isti namen in osnove kot voditeljstvo v kakšni drugi organizaciji. Razlika je predvsem v tem, da je vojska specifična organizacija znotraj družbe, katera ima svoje poslanstvo in namen, vrednote in poseben način vodenja. Vojaški voditelj se zaveda razlike med znanjem na eni in dejanji na drugi strani. Poveljnik postane voditelj takrat, ko svoja znanja in veščine uporablja v praksi.

Poveljujoči kader se v SV usposablja tudi s pomočjo analiz zgodovinskih dogodkov, tako tistih, ki so se dogajali izven ozemlja Republike Slovenije, še najbolj pa so pomembni tisti zgodovinski dogodki, ki so se dogajali na ozemlju Republike Slovenije. Ena od osnovnih nalog SV, ki jih določa Zakon o obrambi, je izvajanje vojaške obrambe Republike Slovenije. S tovrstnim usposabljanjem poveljniki v SV pridobivajo znanje in veščine, ki jih uporabljajo v praksi, in tako postajajo voditelji.

V prvem delu bomo na podlagi pripovedovanj in zapisov primerjali zgodovinska dejstva in dogodke, ki so se dogajali med bitko v Trzinu leta 1991, analiza v drugem delu pa nam bo pokazala prednosti in pomanjkljivosti obeh strani. Na podlagi tega bomo prikazali, kako bi lahko odločilni dogodki med bitko potekali drugače in imeli ugodnejši rezultat.

KLJUČNE BESEDE:

- barikada,
- zračni desant,
- kolona.

ABSTRACT

War in Slovenia in 1991 was followed by a period of professionalization of the Slovenian Armed Forces (SAF) and the entry into the North Atlantic Alliance (NATO).

Military leadership has the same purpose and a base as leadership in any other organization. The difference lies in the fact that the military is specific organization within the society, which has its own mission and purpose, values and special way of management. Military leader is aware of the differences between knowledge on the one hand, and acts on the other side. The commanders become the leaders when their knowledge and skills are used in practice.

Commanding personnel in SAF conducts training also through analysis of historical events as those that took place outside the territory of the Republic of Slovenia, and particularly important the historic events that took place on the territory of the Republic of Slovenia. One of the primary tasks of the SAF laid down in the Defence Act is the implementation of the military defence of the Republic of Slovenia. By this type of training commanders in SAF acquire knowledge and skills that they use in practice and become leaders.

In the first part we will compare historical facts and events on the basis of records and stories of which took place during the battle in Trzin 1991; the analysis in the second part, it will show the strengths and weaknesses of both sides. Based on what has been learned from the analysis we will show how the critical events would take place during the battle differently and have a more favourable outcome.

KEYWORDS:

- barricade,
- air assault,
- Convoy.

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	Predstavitev problema.....	1
1.2	Cilji naloge	1
1.3	Predstavitev okolja	1
1.4	Predpostavke in omejitve	2
1.5	Metode dela	2
2	SLOVENIJA PRED VOJNO ZA SLOVENIJO 1991	3
3	RAZMERJE SIL	7
3.1	Jugoslovanska ljudska armada – JLA	7
3.2	Obrambne sile republike slovenije (OSRS)	9
4	POTEK BITKE V TRZINU	11
4.1	Premik 1. oklepne bataljona	11
4.2	Odziv TO in milice na premik enot JLA proti Brniku	13
4.3	Dogodki na mostu čez potok Pšata v Trzinu.....	15
4.4	Pričetek spopada	18
5	ANALIZA KLJUČNIH DOGODKOV	21
5.1	Analiza nasprotnika.....	21
5.2	Priprave na nalogo	22
5.3	Reorganizacija in konsolidacija	23
5.4	Premik JLA.....	24
5.5	Zveze – informacije	25
5.6	Usposobljenost	26
5.7	Povezava tematike z nalogami SV danes	27
6	ZAKLJUČEK	28
	LITERATURA IN VIRI	30

KAZALO SLIK

Slika 1: Majniška deklaracija	4
Slika 2: Izjava o izpadu 1. oklepne bataljona iz Vojašnice Ivana Cankarja.....	13
Slika 3: Ne zavedanje situacije pripadnikov JLA.....	16
Slika 4: Položaj enot in premiki po spopadu	20

KAZALO TABEL

Tabela 1: Pregled številčnega stanja JLA in OSRS na ozemlju Slovenije	10
Tabela 2: Razmerje sil med JLA in OSRS v trenutku spopada	19

KRATICE IN AKRONIMI

BVP	Bojno vozilo pehote
JLA	Jugoslovanska ljudska armada
KOS	Kontra obveščevalna služba
MOM	Mirovna operacija v podporo miru
MSNZ	Manevrska struktura narodne zaščite
MTF	Materialno tehnična formacija
MTS	Materialno tehnična sredstva
ObmŠTO	Območni štab teritorialne obrambe
OSRS	Obrambne sile Republike Slovenije
PŠTO	Pokrajinski štab teritorialne obrambe
PVE	Proces vodenja enot
RŠTO	Republiški štab teritorialne obrambe
SEM	Specialna enota milice
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
SV	Slovenska vojska
SZB	Severozahodno bojevališče
TO	Teritorialna obramba
VK	Vrhovna komanda
VO	Vojaško območje
VPO	Vojaški proces odločanja.

1 UVOD

1.1 PREDSTAVITEV PROBLEMA

Vojna za Slovenijo leta 1991 je pomenila zaključek procesa, ki je trajal več let in hkrati predstavlja najpomembnejše in najuspešnejše obdobje naše zgodovine. Enotnost in osredotočenost na isti cilj sta nam prinesla zmago in s tem suverenost, samostojnost in ozemeljsko celovitost. V letih po osamosvojitveni vojni je Slovenska vojska postopno prešla v profesionalno vojsko, uveljavila sodobne vojaške standarde in si z vstopom v Severnoatlantsko zavezništvo pridobila dragocene izkušnje in postavila nove standarde. Čeprav sta od vojne za Slovenijo minili že več kot dve desetletji, se oprema in sestava vojaških enot od takrat do danes nista bistveno spremenili. Usposobljenost vojske danes in takratnih enot Teritorialne obrambe (TO) pa se bistveno razlikujeta, zato bi prav zaradi novih vojaških standardov in usposobljenosti Slovenske vojske (SV) bitka pri Trzinu danes potekala drugače.

Tako kot pri večini spopadov je tudi v spopadih v vojni za Slovenijo prišlo do žrtev: ranjenih in mrtvih. Jugoslovanska ljudska armada (JLA) je imela na svoji strani 146 ranjenih in 45 mrtvih. Na slovenski strani pa je bilo 182 ranjenih in 19 mrtvih. Enote Teritorialne obrambe (TO) in milice so v času vojne za Slovenijo zajele 4693 pripadnikov JLA in 252 pripadnikov zvezne milice. JLA je imela v desetdnevni vojni poškodovanih ali uničenih 6 helikopterjev, 22 oklepnih transporterjev, 31 tankov in 172 različnih transportnih vozil.

1.2 CILJI NALOGE

Prvi cilj naloge je analiza dogodkov v Trzinu leta 1991. S pridobljenimi podatki bomo lahko izpostavili prelomne točke poteka bitke in slabe oziroma dobre odločitve obeh strani v tem spopadu.

Drugi cilj pa je prenos zaključkov analize iz prvega dela v današnji čas in prikaz predvidenega poteka dogodkov, če bi se bitka zgodila danes z večjo usposobljenostjo poveljujočega kadra in vojakov. Ravno tako bomo z zaključki analize nasprotni strani izpostavili določene vzporednice med JLA in Slovensko vojsko danes, ko le ta deluje v mednarodnem okolju in se lahko znajde v situaciji, kjer bi prišlo do incidenta s slabše oboroženim, vendar številčnejšim in motiviranim lokalnim prebivalstvom.

1.3 PREDSTAVITEV OKOLJA

V spremenljivem mednarodnem okolju in v sklopu Severnoatlantskega zavezništva ni bilo več potrebe po množični vojski, ki bi bila namenjena samo obrambi znotraj

svojih nacionalnih meja. Zato je SV začela s profesionalizacijo, opustila naborniški sistem in začela s postavljanjem novih standardov, ki so bili nujno potrebni za dvig izurjenosti vojakov, zmožnost delovanja SV v mednarodnem okolju in zagotavljanje varnosti Republike Slovenije tudi zunaj njenih nacionalnih meja.

1.4 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE

SV bi bila z današnjo organiziranostjo, materialno tehničnimi sredstvi (MTS), znanjem in izkušnjami v primeru podobnega spopada bolj učinkovita.

SV se lahko v mirovnih operacijah v podporo miru (MOM) znajde v podobni situaciji, kot se je leta 1991 v Trzinu znašla enota JLA. Pri blokadi konvoja pride do spopada s slabše oboroženim vendar številčnejšim in motiviranim lokalnim prebivalstvom.

Zaradi nedostopnosti arhivskega gradiva se je potrebno naslanjati na obstoječo znanstveno in strokovno literaturo in spominsko oziroma memoarno literaturo.

1.5 METODE DELA

V nalogi bomo uporabili naslednje metode dela:

- eksperimentalno – kavzalno metodo za pridobivanje podatkov, izsledkov in rezultatov iz eksperimentiranja (testiranje v simulirani situaciji),
- deduktivno metodo za prikaz splošnih okoliščin ter konkretne predstavitve bitke,
- deskriptivno (opisno) metodo za korektno uporabo, študijo in interpretacijo že napisane literature.

2 SLOVENIJA PRED VOJNO ZA SLOVENIJO 1991

Jugoslavija je pod različnimi imeni obstajala od leta 1918 do 1991, torej dobrih sedemdeset let, med demokratične države jo lahko uvrščamo samo do leta 1929, v preostalem času obstoja pa je to bila država, ki ji je bila demokracija tuja.

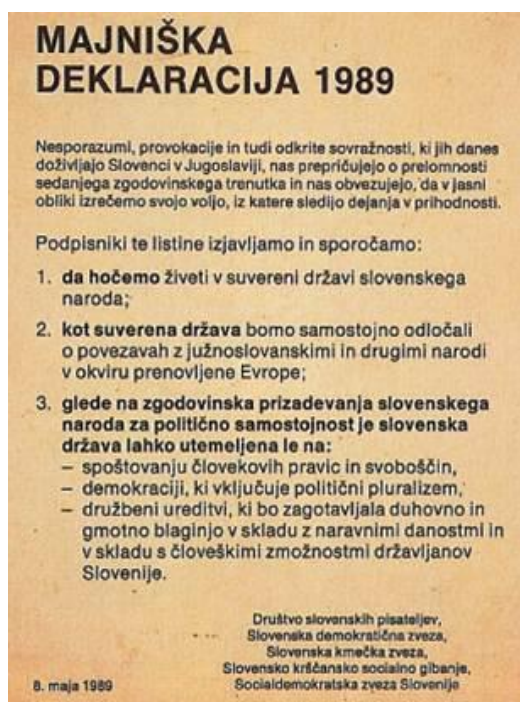
V sedmih desetletjih svojega obstoja je Jugoslavija doživela številne preobrazbe, zlasti po drugi svetovni vojni, ko je prišlo do spremembe družbenopolitičnega sistema. Kljub svojim posebnostim pri graditvi socializma in razvojnim dosežkom ni ostala imuna na številne deformacije ter težave, ki so pestile tudi druge, predvsem socialistične države. Zadnja desetletja so se povečali in zaostriili problemi v odnosih med narodi in narodnostmi jugoslovanske federacije, zlasti pa med partijskimi in političnimi vodstvi posameznih republik ter vodstvom federacije (Kolšek, 2001, str. 15–16).

Federativna ljudska republika Jugoslavija (FLRJ) se je z novo ustavo 7. aprila 1963 preimenovala v Socialistično federativno republiko Jugoslavijo (SFRJ). Eno od šestih socialističnih republik je v obdobju 1963 do 1991 predstavljala tudi Socialistična republika Slovenija (izraz socialistična se v uradnem poimenovanju opusti marca 1990). Na ozemlju SFRJ je leta 1991, ob razpadu Jugoslavije, nastalo pet novih držav, med njimi tudi Republika Slovenija.

V letih 1987 in 1988 je Jugoslavija prešla v anarhično stanje. Zvezni organi so bili nemočni in brez avtoritete, JLA je začela groziti z državnimi udari. V Srbiji je na oblast prišel Slobodan Milošević, ki si je sprva skušal podrediti Jugoslavijo s ponovno centralizacijo, hkrati pa je že potekal intenziven proces medsebojnega prilagajanja idej vplivnih srbskih nacionalističnih razumnikov in uradne srbske politike. Srbski akademiki so leta 1986 spisali poseben memorandum Srbske akademije znanosti in umetnosti, v katerem so tožili nad diskriminacijo Srbije in se zavzemali za Veliko Srbijo in uradne srbske politike. S pomočjo propagande v tisku in na TV so Srbe pripravili na novo politiko in na to, da so Miloševića sprejeli kot absolutnega nacionalnega voditelja. Oblast si je Milošević še dodatno utrdil z »ulično demokracijo« oziroma z mitingaškimi pohodi (Repe, 2012, str. 9).

S poskusi centralizacije sta rasla tudi moč in vpliv JLA v politiki; Vojni svet je leta 1988 odločil, da v Sloveniji poteka protirevolucija. V tedniku Mladina je bilo vse več kritičnih člankov o JLA in to je privedlo do aretacije treh novinarjev tednika Mladine in podčastnika JLA. Vojaško sodišče jim je sodilo v Sloveniji v srbskem jeziku in jih obsodilo na zaporno kazen. Slovenci so proces proti četverici videli kot poskus ponižanja Slovencev, zato je proces spremljalo močno neodobravanje slovenskega naroda. Kot posledica procesa je bil ustanovljen odbor za človekove pravice, vodil ga je Igor Bavčar.

Stranke opozicije so 8. maja 1989 predstavile Majniško deklaracijo z zahtevo po suverenosti slovenski državi in njenem svobodnem odločanju o povezovanju z drugimi državami. Majniška deklaracija je postala temeljni program nastajajočih strank demokratične opozicije.

*Slika 1: Majniška deklaracija
(Vir: www.modrijan.si)*

V marcu 1990 je bila dopolnjena zakonodaja na področju obrambnega sistema, ukinjeni so bili komiteji, iz dokumentov se je črtala beseda »socialistična« in organizirali so se protesti proti pošiljanju slovenskih nabornikov na služenje vojaškega roka v JLA. Socialistična republika Slovenija se je preimenovala v Republika Slovenija.

Slovenski odgovor na dogajanje v Jugoslaviji je bila tudi ustanovitev Demokratične opozicije Slovenije (DEMOS) januarja 1990. Ustanovitev opozicije DEMOS je potekala od ideje o ustanovitvi novembra 1989 do podpisa večine strank decembra 1989 in kot datum ustanovitve velja 8. januar 1990, ko so vstopile še zadnje stranke. Aprila 1990, na prvih večstrankarskih volitvah po letu 1945, so večino glasov dobile stranke združene v koalicijo DEMOS in tako dosegle zmago nad strankami, ki so nastale, oz. se preimenovala, iz prejšnjega političnega sistema. Večstrankarski sistem je povečeval težnje Slovenije po osamosvojitvi. Glavni cilj koalicije DEMOS pa je bil, da bo izvedla osamosvojitve Slovenije. Koalijsko vlado je vodil Lojze Peterle, predsednik parlamenta je postal Franc Bučar, notranji minister Igor Bavčar, pravosodni minister Rajko Pirnat, zunanji minister Dimitrij Rupel in obrambni minister Janez Janša.

17. maja 1990 se je na osnovi ukaza Generalštaba JLA in ukaza poveljnika TO Ivana Hočevarja po vsej Sloveniji začelo razoroževanje TO. Ukaz je odredil, da vsi podrejeni štabi TO nemudoma predajo orožje, ki se hrani izven vojašnic JLA. JLA je svoje dejanje utemeljevala z razlago, da se orožje hrani neprimerno, da zaradi tega prihaja do kraj orožja in posledično do oblikovanja paravojaških enot in nelegalne trgovine z orožjem. V tej akciji razoroževanja je bila JLA uspešna med 70 in 80 %. Odgovor Slovenije na razoroževanje je bila Manevrska struktura narodne zaščite (MSNZ).

Zaradi spora med RS IN RŠTO oziroma ZSLO, predvsem pa zaradi odvzema orožja TO Slovenija, je bila z namenom zavarovanja ukrepov nastajajoče slovenske države ustanovljena Manevrska struktura narodne zaščite (MSNZ). Uradno je začela delovati 29. avgusta 1990, ko je republiški sekretar za notranje zadeve Igor Bavčar imenoval Toneta Krkoviča, rezervnega kapetana I. razreda, za načelnika (manevrske strukture) Narodne zaščite. S tem je bila ustanovljena posebna oborožena organizacija, ki je bila sposobna manj kot tri mesece po razorožitvi slovenske TO, ob tesnem sodelovanju s specialno enoto in posebnimi enotami slovenske milice, zavarovati Slovenijo pred kakršnim koli oboroženim presenečenjem. MSNZ je nastala z dobro pripravljeno skrivno akcijo. Organizirali so jo v vseh trinajstih pokrajinah (TO) v Sloveniji, v katerih so bili imenovani načelniki MSNZ, ki so tesno sodelovali s poveljniki posebnih enot milice. Osnovni namen oblikovanja MSNZ je bil torej zavarovanje ukrepov nastajajoče slovenske države, ki jo je tedaj in kasneje najbolj ogrožala JLA. MSNZ je zagotavljala, da so prek nje republiški organi in predsedstvo republike dejansko vodili in poveljevali TO Slovenije. Temeljni obrambi načrt MSNZ je bil preprost in logičen. Ob morebitnem posegu JLA (oz. JA) bi MSNZ zavarovala ključne objekte, hkrati pa s hitrimi napadi na skladišča orožja in vojaške opreme zagotovila možnost za vpoklic popolnih formacij TO. Izdelali so podrobne načrte za posamezna skladišča in druge pomembne objekte. Po pokrajinah in občinah so sestavili udarne skupine in jurišne odrede, katerih formacije so bile prilagojene orožju in opremi, ki so jih imeli na voljo. Za sklic novih enot, ki so jih mobilizirali po načelu samopoziva, brez dodatne kurirske službe, z izdelanim posebnim sistemom šifriranega obveščanja so v največji tajnosti izdelali mobilizacijske dokumente. Vzpostavili so tudi številna skrivna skladišča za orožje in vojaško opremo. Že poletje 1990 so začeli zbirati informacije o JLA, na podlagi katerih so izdelali ocene ogroženosti, formacije MSNZ in načrt delovanja. MSNZ je treba torej obravnavati v funkciji priprav na obrambo slovenskega prostora ter prihodnje samostojne in neodvisne države. To je bila enkratna organizacija, ki je morala obdobju prenove TO delovati kot oborožena sila Slovencev v pripravah na osamosvojitveno vojno (Kladnik v Kladnik idr., 2011, str. 8).

MSNZ so razpustili septembra 1990, ko je skupščina RS z ustavnimi dopolnili preklicala veljavnost do takrat veljavnih zveznih dokumentov in majorja Janeza

Slaparja imenovala za vršilca dolžnosti načelnika RŠTO. Pripadniki MSNZ so bili prerazporejeni v novo sestavo TO. Do primopredaje med tedaj poveljujočim RŠTO in novim vršilcem dolžnosti RŠTO ni prišlo, saj je JLA v odgovor na imenovanje novega vršilca dolžnosti RŠTO zasedla oziroma povečala varovanje sedeža RŠTO. Delovanje novega RŠTO je bilo preseljeno na novo lokacijo, na lokaciji pa so v objektu, kjer je deloval stari RŠTO, odklopili elektriko in vodo.

23. decembra 1990 je bil izveden plebiscit, kjer smo se Slovenci z odgovorom na jasno zastavljeno vprašanje »Ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država?« in 93,2 odstotno udeležbo opredelili z večinskim odgovorom, »DA«. Za samostojnost in neodvisnost je glasovalo 88,5 odstotkov vseh volilnih udeležencev.

Kot je navedeno v Kladnik idr. (2011), je JLA neprestano zavračala zahteve Slovenije, da bi večina nabornikov iz Slovenije služila vojaški rok v Republiki Sloveniji. Slovenija je 15. maja 1991 vseeno pričela z usposabljanjem pripadnikov poskusne generacije nabornikov v 510. učnem centru na Igu in 710. učnem centru v Pekrah; skupaj v obeh učnih centrih 300 nabornikov. 23. maja je JLA po vseh pritiskih, ki jih je izvajala na starešine in vojake v učnih centrih in pripadnike TO, ki so varovali širše območje učnih centrov, obkolila 710. učni center v Pekrah in to je bil prvi odkrit napad JLA proti slovenskemu narodu in samostojni poti Republike Slovenije v prihodnost.

25. junija 1991 Slovenija sprejme ustavni zakon, ustavno listino in deklaracijo o neodvisnosti in 26. junija 1991 razglasi samostojnost in neodvisnost.

JLA je 27. junija 1991 začela z načrtom Bedem (OKOP), katerega cilj je bil, da Slovenijo osami, jo ekonomsko blokira in jo na ta način prisili, da odstopi od svojih političnih namer. Začela se je 10-dnevna vojna za Slovenijo.

3 RAZMERJE SIL

V vojni za Slovenijo sta bili udeleženi dve popolnoma različni strani, tako po številu vojakov, po številu in vrsti oborožitve, taktiki, načinu vodenja in poveljevanja, kot tudi po motivaciji.

3.1 JUGOSLOVANSKA LJUDSKA ARMADA – JLA

Jugoslovanska ljudska armada je bila skupna oborožena sila vseh narodov v Jugoslaviji. V miru se je pripravljala in usposabljala »kot udarna moč družbe, ki je sposobna preprečiti vsak nenaden napad ali drugo nevarnost za državo, se skupaj z deli sil teritorialne obrambe uspešno upreti prvemu udaru napadalca in s tem omogočiti mobilizacijo oboroženih sil in mobilizacijo ter aktiviranje vseh obrambnih potencialov družbe in skupaj s teritorialno obrambo in drugimi silami splošne ljudske obrambe biti oborožen boj proti sovražniku« (Zakon o splošni ljudski obrambi, str. 95).

Severozahodno bojevališče (SZB) kot del vojskovališča Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ), kakor ta pojem razumeta zasnova in doktrina, je obsegalo severozahodni del Jugoslavije – jugoslovanskega bojišča, ki je imelo vse značilnosti kopenskega bojišča (največji del bojišča je sestavljalo kopno, manjši del pa Jadransko morje) – in zračni prostor nad bojnim ozemljem. Po svoji površini je obsegalo celotno ozemlje Republike Slovenije, republiko Hrvaško brez vzhodne Slavonije in Primorja ter Bihaški bazen (Kolšek, 2001, str. 60).

V vojaškem pogledu je bilo ozemlje Republike Slovenije podrejeno poveljstvu 5. VO v Zagrebu. Leta 1991 mu je poveljeval Slovenec, general polkovnik Konrad Kolšek. To vojaško območje so sestavljali korpusi:

- 10. korpus, poveljstvo v Zagrebu,
- 13. korpus, poveljstvo na Reki,
- 14. korpus, poveljstvo v Ljubljani,
- 31. korpus, poveljstvo v Mariboru,
- 32. korpus, poveljstvo v Varaždinu,
- 5. korpus vojaškega letalstva in protizračne obrambe, poveljstvo v Zagrebu.

Do oblikovanja teh korpusov je prišlo šele v času, ko je postajala skupna usoda Jugoslavije vse bolj negotova. Napovedano ukinitvev armadnega območja s poveljstvom v Ljubljani, katero je zajemalo slovensko ozemlje, je armadni vrh pojasnjeval s potrebami, ki jih narekujejo tako imenovana bojevališča. Na ta način je bilo mogoče Slovenijo razdeliti v vojaškem smislu na več delov, pri čemer ni bilo več mogoče iz Ljubljane poveljevati vsem enotam v Sloveniji (Švajncer, 1993, str. 21).

Po nekaterih virih je bila popolnjenost 5. VO nad 90 %, kljub temu da naj bi mirnodobne formacije ne bile popolnjene več kot 75 %. 5. VO je imelo 12 % svojih sil namenjenih za tako imenovano hitro posredovanje in so bile sposobne posredovati na območju odgovornosti 5. VO najkasneje v roku dveh ur. Iz tega dejstva lahko sklepamo, da je JLA načrtovala posredovanje v Sloveniji. Na ozemlju Republike Slovenije je bilo med 15.000 in 20.000 pripadnikov, po nekaterih ocenah pa celo do 25.000 pripadnikov iz 5. VO.

Mirnodobna osebna popolnjenost komand, ustanov in enot je bila različna, odvisno od njihovega namena, organizacije in konkretnih potreb, in je znašala med 67 in 100 %. Kar se tiče opreme in oborožitve (MTF), je bila popolnjenost 100 %. Splošna osebna popolnjenost 5. VO je dne 15. 5. 1991 znašala 91,42 %, kar je po takratnih merilih veljalo za odlično (Kolšek, 2001, str. 62).

Enota JLA, ki je bila udeležena v bitki pri Trzinu, je bil 1. oklepni bataljon iz 1. oklepne brigade na Vrhniki, katera je bila podrejena 14. korpusu v Ljubljani. Posebnost 14. korpusa je, da je bil za razliko od 31. korpusa tudi v mirnodobnih okoliščinah operativno sposoben.

1. oklepna brigada je bila formacije »A«, kar pomeni, da je bila popolnjena od 60–75 %. Njena naloga v miru je bila pripravljanje in urjenje za vojno. V primeru vojne pa je 1. oklepna brigada imela tri naloge:

- izvajati protidesantni boj, predvsem v povezavi z letališčem Brnik in njegovo okolico,
- ustvarjanje pogojev za napad proti zahodu ali vzhodu in
- obramba zvezne države.

1. oklepna brigada je predstavljala udarno moč 14. korpusa, opremljena je bila z bojnimi vozili pehote (BVP) M-80A in tanki M-84. V JLA naj bi bilo le še 6 tako dobro opremljenih in usposobljenih enot, kot je bila 1. oklepna brigada. Večina oborožitve in opreme je bilo I. generacije, kar pomeni, da je bila enota na prioritetni listi za popolnjevanje z najsodobnejšo opremo, in lahko trdimo, da je bila to najnevarnejša enota na ozemlju Republike Slovenije. V mirnodobni formaciji je bila sestavljena iz dveh oklepnih bataljonov in s tretjim v rezervi sestavi, ki bi popolnil formacijo brigade v primeru vojne. Oklepni bataljon je bil sestavljen iz dveh tankovskih čet, v katerih so bili trije vodi in v vsakem vodu štiri tanki M-84, in ene mehanizirane čete, v kateri so bili trije vodi in v vsakem vodu štiri BVP M-80A. Oklepni bataljon je imel v svoji sestavi 24 tankov M-84 in 12 BVP M-80A. Poleg oklepnih bataljonov je bil v sestavi 1. oklepne brigade tudi mehaniziran bataljon. Sestava mehaniziranega bataljona se je od oklepnega bataljona razlikovala le v tem, da je imela dve mehanizirani četi in eno tankovsko. Mehanizirani bataljon je imel v svoji sestavi 24 BVP M-80A in 12 tankov M-84.

Mehanizirani bataljon in oklepni bataljoni so predstavljali taktične enote 1. oklepne brigade. Preostale enote 1. oklepne brigade sta predstavljala še dva divizion, prvi je lahki samovozni artilerijsko raketni divizion proti zračne obrambe (LSARD PZO) in drugi je samovozni havbično artilerijski divizion (SHAD).

Poleg štirih bataljonov in dveh divizionov pa so bili po vojni formaciji 1. oklepni brigadi dodane tudi enote za zaledje.

- Izvidniška četa je obstajala v mirnodobni in vojni formaciji, podrejena je bila direktno poveljstvu brigade in je imela v svoji formaciji tri vode: vod s tremi lahkimi kolesnimi oklepnimi izvidniškimi vozili BRDM-2, vod s tremi tanki PT-76 in vod z motornimi kolesi v rezervni sestavi.
- Četa za zveze: v formaciji čete sta bila vod za center zveze na zalednem poveljniškem mestu in vod za center zvez na poveljniškem mestu; opremljena sta bila s poveljniškimi vozili BTR, ki so bila brez skupinske oborožitve.
- Inženirski bataljon: bil je samo v vojni formaciji, v mirnodobni formaciji je bila aktivna le inženirska četa, ki je imela v svoji formaciji tri vode, in sicer vod za utrjevanje, vod za poti in pionirski vod.
- RKBO četa: samo v vojni formaciji.
- Bataljon za zaledje: v mirnodobni formaciji sta bila aktivna le del intendantske čete in čete za tehnično vzdrževanje. V formaciji je imel štiri čete: intendantska četa, četa tehničnega oskrbovanja, sanitetna četa in četa tehničnega oskrbovanja.
- Četa vojaške policije: samo v vojni formaciji.

3.2 OBRAMBNE SILE REPUBLIKE SLOVENIJE (OSRS)

Teritorialna obramba je oblika organiziranja in pripravljanja državljanov za oborožen boj v neposredni vojni nevarnosti in vojni. V vojni so pripadniki TO tudi državljanji, ki sodelujejo v narodni zaščiti v oboroženem boju (Zakon o obrambi in zaščiti, 43. člen).

Obrambne sile Republike Slovenije so sestavljali štabi in enote TO, enote slovenske milice in civilne obrambe.

Republiška koordinacija je bila najvišje poveljniško telo Republike Slovenije med vojno za Slovenijo leta 1991, koordinirala je vse operacije obrambnih sil Republike Slovenije. Ustanovilo jo je Predsedstvo Republike Slovenije, 18. 3. 1991. Vodja Republiške koordinacije je bil republiški sekretar za notranje zadeve Igor Bavčar, namestnik vodje je bil republiški sekretar za ljudsko obrambo Janez Janša.

Vrhovni štab Teritorialne obrambe je bil Republiški štab Teritorialne obrambe Republike Slovenije (RŠTO). Razdeljen je bil na 30. razvojno skupino in sedem Pokrajinskih štabov Teritorialne obrambe Republike Slovenije (PŠTO):

- 2. PŠTO Novo mesto,
- 3. PŠTO Kranj,
- 4. PŠTO Postojna,
- 5. PŠTO Ljubljana,
- 6. PŠTO Nova Gorica,
- 7. PŠTO Maribor,
- 8. PŠTO Celje.

PŠTO so bili razdeljeni na 26 območnih štabov Teritorialne obrambe (ObmŠTO).

Poveljnik 5. PŠTO je bil podpolkovnik Miha Butara in je imel na dan 27. 6. 1991 pod svojim poveljstvom 3486 pripadnikov.

V bitki v Trzinu leta 1991 so bile udeležene enote 5. PŠTO Ljubljana, natančneje enote iz 55. ObmŠTO Domžale in specialna enota milice (SEM). Poveljeval jim je načelnik štaba 55. ObmŠTO stotnik Bojan Končan. Vse enote so bile oborožene z lahkim pehotnim orožjem in z protiklepnim orožjem. Pripadniki zaščitne čete TO Domžale so bili opremljeni s starimi nemškimi brzostrelkami MP-40, nekateri med njimi pa so imeli celo samo pištole. Pripadniki protidiverzantskega in diverzantskega voda TO Kamnik so bili opremljeni z avtomatskimi puškami M-70 in SAR-80, polavtomatskimi puškami M-59/66 in ostrostrelnimi puškami M-76.

Pripadniki milice so bili opremljeni s celo paleto različne lahke pehotne oborožitve: avtomatskimi puškami M-70, M-70AB2 in SAR-80, brzostrelkami MP-5, pištolami M-70 in M-92F in protiklepnim orožjem. Pripadniki SEM pa so bili opremljeni tudi z neprebojnimi jopiči in zaščitnimi čeladami.

DATUM	JLA	OSRS
25.6.1991	19.360	16.234
26.6.1991	19.970	19.548
29.6.1991	19.528	22.741
30.6.1991	19.375	32.144
1.7.1991	19.395	36.021
3.7.1991	19.120	31.354
4.7.1991	12.925	35.430
5.7.1991	16.641	40.279
8.7.1991	12.801	34.712
13.7.1991	11.137	21.105

Tabela 1: Pregled številčnega stanja JLA in OSRS na ozemlju Slovenije
(Vir: www.hervardi.com)

4 POTEK BITKE V TRZINU

Delovanje JLA na območju Ljubljanske pokrajine se je, po predhodnih pripravah s prihodom okrepitev in premestitvijo poveljujočih, dejansko začelo že 26. junija 1991, ko sta vojašnico Ivana Cankarja na Vrhniki zapustila dva voda izvidniških tankov PT-76B in oklepni avtomobilov BRDM-2 iz izvidniške čete 1. oklepne brigade. Izvidniški tanki in oklepni avtomobili so se tisti dan premaknili do Ljubljane in Kranja, kjer so bili nato podrejeni 61. obmejnemu odseku oziroma 345. gorski brigadi, ki jih je uporabila za zaprtje mejnih prehodov Rateče, Korensko sedlo, Hrušica, Ljubelj in Jezersko (Premk v Kladnik idr., 2011, str. 326).

4.1 PREMIK 1. OKLEPNEGA BATALJONA

V 1. oklepni brigadi na Vrhniki so opolnoči na 27. junij 1991 odprli ovojnice z navodili 5. VO JLA. V ukazu je bilo zapisano, da mora 1. oklepni bataljon 1. oklepne brigade ob 2:30 27. junija 1991 v dveh kolonah napredovati k letališču Brnik, ga blokirati in onemogočiti njegovo delovanje ter preprečiti posredovanje slovenskih notranjih organov in TO. Po ukazu se je 1. oklepni bataljon, ki je bil sestavljen iz 1. in 2. tankovske čete (v vsaki je bilo 10 tankov M-84) ter mehanizirane čete (10 bojnih vozil BVP M-80A) in poveljniških ter zalednih vozil, razdelil na dve koloni, vsaka je napredovala po svoji v naprej začrtani smeri (Premk v Kladnik idr., 2011, str. 327).

Taktični cestni premik 1. oklepne bataljona je bila razdeljena na »levo kolono« in »desno kolono«.

LEVA KOLONA

Leva kolona je imela predviden premik preko Vrhlike, Loga, Brezovice, Dobrave, mimo Toškega čela in Šentvida do letališča Brnik. Kolono so sestavljali naslednji elementi:

- 2. tankovska četa z 10 tanki M-84,
- 2. vod mehanizirane čete s 4 BVP M-80A,
- BVP M-80A poveljnika bataljona,
- 1 tovornjak za zaledno oskrbo.

Koloni 16 vozil je poveljeval poveljnik bataljona, major Danilo Radovanović

DESNA KOLONA

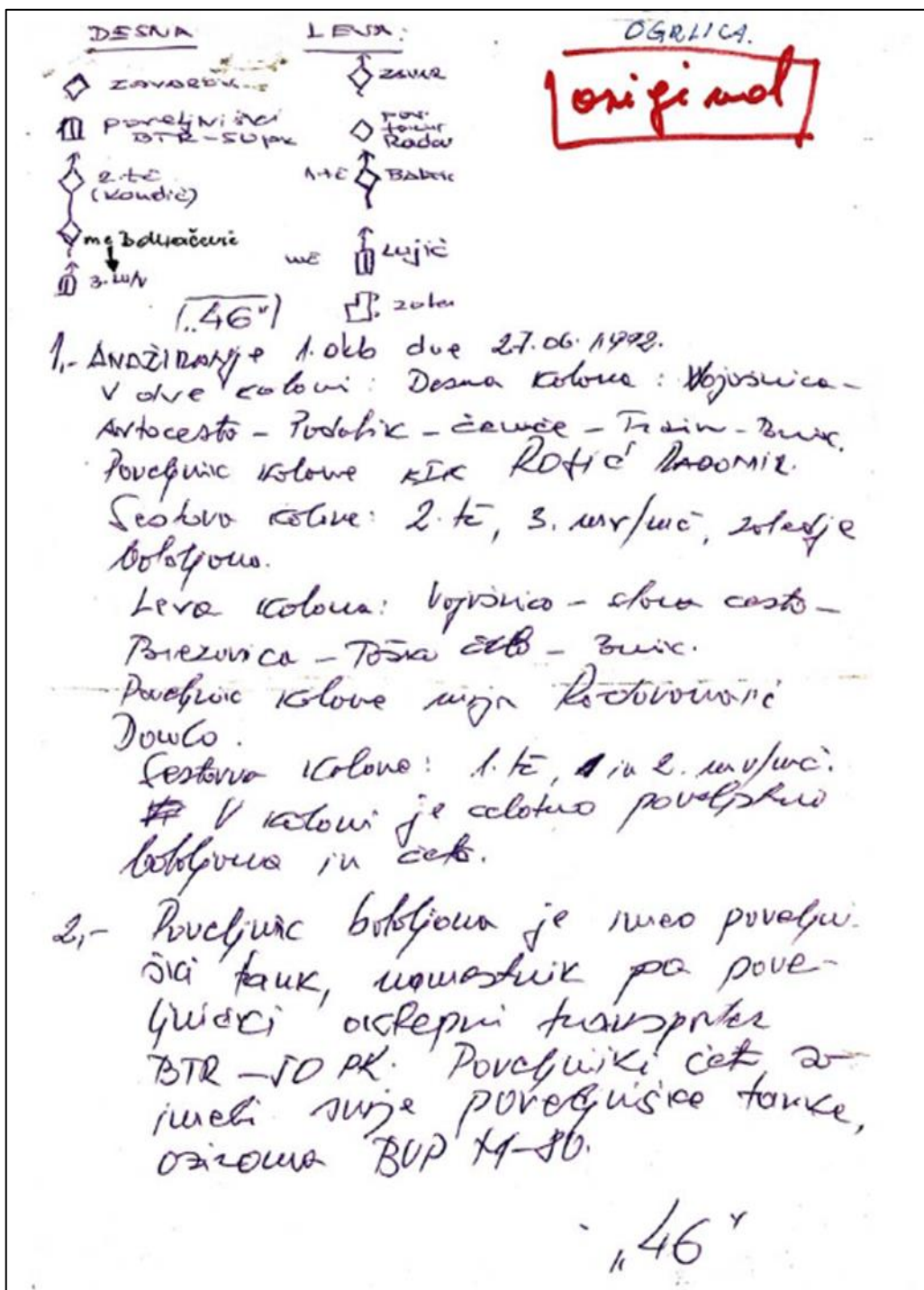
Desna kolona je imela predviden premik po avtocesti Vrhnik–Ljubljana, preko zahodne ljubljanske obvoznice, mimo Črnuč, Mengša, Trzina in Most pri Komendi do Brnika. Kolono so sestavljali naslednji elementi:

- tankovska četa z 10 tanki M-84,
- 1. in 3. vod mehanizirane čete z 6 BVP M-80A,
- poveljniški oklepni transporter BTR namestnika poveljnika bataljona,

- 2 tovornjaka za zaledno oskrbo,
- 1 sanitetno vozilo,
- 1 manjše poveljniško vozilo (zveze).

Koloni 21 vozil je poveljeval namestnik poveljnika bataljona, kapetan Radomir Rosić.

Desna kolona je na prvo oviro naletela na cestninski postaji Log, kjer je bila postavljena barikada na smeri Vrhnika–Ljubljana, vendar je barikado uspela prevoziti po nasprotni strani avtoceste. Kmalu po prvi oviri se je pokvaril tank M-84 in obstal na avtocesti med cestninsko postajo Log in Brezovico. Naslednja barikada jih je čakala na razcepu Kozarje na Brdu, kjer so prav tako poskušali barikado obvoziti po nasprotnem pasu, kar pa je tokrat uspelo samo tankom in oklepnim vozilom. 9 tankov M-84, 6 BVP M-80A, BTR namestnika poveljnika bataljona in poveljniško vozilo za zveze so nadaljevali pot proti letališču Brnik in pri Trzinu okoli 4:00 naleteli na novo barikado, ki so jo pripadniki domžalske milice postavili iz avtomobilov in tovornjakov.

Slika 2: Izjava o izpadu 1. oklepne bataljona iz Vojašnice Ivana Cankarja (Vir: Remškar, 2007)

4.2 ODZIV TO IN MILICE NA PREMİK ENOT JLA PROTI BRNIKU

Trzin leži na območju 55. ObmŠTO Domžale. Postaja milice Domžale je bila že ponoči obveščena, da so tanki JLA zapustili vrhniško vojašnico. Domžalski miličniki so dobili naročilo, naj tanke spremljajo, ko bodo na njihovem ozemlju. Tanki so bili

že v Šiški, ko so dobili v Domžalah ukaz, naj zberejo čim več tovornjakov za barikade. Ukaz je prišel v času, ko je na cestah malo avtomobilov in je najprej kazalo, da ga ne bo mogoče izpolniti. Takrat so priskočili na pomoč gasilci in delavci Heliosa (Švajncer, 1993, str. 109).

Po ocenah, ki jih je imela Slovenija, je bila 1. oklepna brigada najnevarnejša enota JLA na ozemlju Slovenije. Slovenske varnostne službe so največjo grožnjo za varnostni sistem Slovenije videle prav v 1. oklepni brigadi. Slovensko politično vodstvo je bilo večkrat opozorjeno na to, vendar ni pripravilo nobenih smernic ukrepanja, temveč so se zanašali na zagotovila vojaškega vrha JLA, da ne bodo vojaško posredovali. Enote 53. ObmŠTO pa so imele nalogo, da v primeru premikov postavijo barikade iz trenutnega prometa. Izpad 1. oklepnega bataljona se je zgodil v času, ko na cestah ni bilo prometa in je bila ta naloga praktično neizvedljiva.

»Nekaj po pol tretji uri je v mojo sobo zraven operativne dvorane pritekel operativni dežurni in rekel: "Na Vrhniko so tanki odpeljali iz vojašnice! Kolona se usmerja proti Ljubljani." Skoraj bi me kap. Ne zato, ker ne bi pričakovali njihovega izhoda, temveč zato, ker smo bili trdno prepričani, da so območni, pokrajinski štab TO in operativna podskupina Ljubljanske pokrajine že najmanj od 23. maja naprej pripravljene za blokado te najnevarnejše enote v Sloveniji. Kljub izrecnim navodilom in zadostni količini minskoeksplozivnih sredstev, ki jih je bila na voljo v Ljubljanski pokrajini, pa tega niso storili. Prve pregrade je iz avtomobilov postavila šele policija. Če bi bile posledice hujše, bi sodišča imela nedvoumno veliko dela. Tako pa je ostalo pri nekaterih kadrovskih zamenjavah.« (Janša, 1992, str. 162)

Še bolj pa preseneča, da je Slovensko politično vodstvo vedelo, da 1. oklepna brigada v miru preigrava načrt premika na letališče Brnik.

Bataljon bi moral razdeliti na dva dela in v skladu z večkrat preigranim načrtom OKOP prodirati v smereh: ... (Janša, 1992, str. 161).

Že 25. in 26. junija 1991 so se v vojašnici Ivana Cankarja dogajale aktivnosti, ki so nakazovale kasnejše dogodke. Informacije o aktivnostih so se stalno prenašale v dežurno službo Republiške koordinacijske skupine.

Kot je navedeno v Janša (1992), so se 25. in 26. junij 1991 dogajale naslednje aktivnosti vezane na Vojašnico Ivana Cankarja:

- 25. junij ob 18:00, Vrhnika: pristane 6 helikopterjev MI-8 (skupaj 140 vojakov z opremo);
- 25. junij ob 19:40, Vrhnika : pristanejo še 4 helikopterji MI-8 (z VP);
- 26. junij ob 08:05, Vrhnika: 1. oklepna brigada dobi ukaz za zbor; priprave za premik iz vojašnice;

- 26. junija, Vrhnika: v vojašnico opravljenih 21 letov s helikopterji; pripeljali okoli 200 pripadnikov posebne enote, opremo, RBK, ostrostrelske in avtomatske puške kal. 5,56.

4.3 DOGODKI NA MOSTU ČEZ POTOK PŠATA V TRZINU

Pri mostu čez potok Pšata je domžalska milica, ki je spremljala napredovanje kolon, postavila barikado iz avtomobilov in tovornjakov. Malo pred četrto uro zjutraj, 27. junija 1991, se je »desna kolona« pripeljala pred barikado v Trzinu, kjer se je za kratek čas ustavila. Po ogledu barikade so se odločili za preboj in so s tanki M-84 brez večjih težav prebili barikado. Za barikado se je zaradi zaprte ceste nabralo že več vozil, zato so pot nadaljevali po travnikih mimo njih. Večina kolone je prevozila barikado, dokler ni bojno vozilo BVP M-80A pri zavijanju s cestišča na travnik zadelo ob betonsko ogrado mostu in si pretrgalo gosenico. Večina »desne kolone« s tanki M-84 in bojnimi vozili BVP M-80A je nadaljevala pot do Brnika, kjer je zasedla položaje, en tank M-84 pa je pokvarjen ostal ob cesti pri Komendi. Bojno vozilo BVP M-80A, ki je ostalo v Trzinu, se je poskušalo izvleči in si je pri tem zapletlo gosenico med nosilna kolesa. Tako je zaprlo pot zadnjemu delu kolone, v katerem sta bili še dve bojni vozili BVP M-80A ter malo terensko vozilo, ki so ga uporabljali kot malo poveljniško vozilo. Pri barikadi je tako obstal celoten 3. vod mehanizirane čete 1. oklepne bataljona pod poveljstvom višjega vodnika Tomislava Bakračevića, kateri je štel tri bojna vozila BVP M-80A in 30 vojakov in podčastnikov ter malo poveljniško vozilo z radijskimi napravami, v katerem sta bila poleg vojaka in voznika še načelnik za zveze v poveljstvu 1. oklepne brigade, major Frane Radobuljac, in častnik varnostne službe JLA (KOS – protiobveščevalne službe), kapetan Rade Popović (Premk v Kladnik idr., 2011, str. 328).

»Desna kolona« je med premikom do letališča Brnik zaradi barikad izgubila 2 tovorni vozili za zaledno oskrbo, sanitetno vozilo, manjše poveljniško vozilo za zveze, 2 tanka M-84 in 3 bojna vozila BVP M-80A. Skupaj torej 9 vozil od prvotnih 21, kar je skoraj 43 %. Ostali so brez 20 % tankov M-84 in 50 % bojnih vozil BVP M-80A. Poleg tega pa še brez zaledne oskrbe, kjer so imeli, kot je navedeno v Kolšek (2001), za dva do tri dni pripravljenih zalog.

V pristojnem 55. ObmŠTO Domžale so billi 27. junija 1991 približno ob 6:30 zjutraj obveščeni, da se kolona bojnih vozil pomika proti Brniku in da so v Trzinu obstala tri bojna vozila BVP M80A in poveljniško vozilo. Vse podatke so posredovali v 5. PŠTO, kjer sta bila na zvezi poveljnik 5. PŠTO, podpolkovnik Miha Butara, in poveljnik 55. ObmŠTO, stotnik Marjan Mahnič. Kmalu je bil v Trzinu tudi protiolepni vod 2. jurišnega odreda TO. Ves čas so vojake v barikadi spremljali miličniki in vojaki TO, naredili pa so tudi nove barikade, ki so vozilom onemogočale premike. Vojaki vseh treh bojnih vozil so si prizadevali popraviti BVP M-80A s poškodovanim hodnim delom, domačini pa so se zbirali okrog barikade in vse bolj sovražno gledali

na vojake. O vsem, kar se je dogajalo, je načelnik za zveze, major Frane Radobuljac po radijski zvezi obveščal poveljnika 1. oklepne brigade (Premk v Kladnik idr., 2011, str. 328).

Ob 11:20 je načelnik štaba 5. PŠTO, Vojko Pavlin, sporočil po telefonu ukaz poveljnika 5. PŠTO, podpolkovnika Butare: »Med Trzinom in Mengšem so trije pokvarjeni tanki s približno 30 vojaki. Z enoto ustrezne moči jih obkolite, razorožite in zaplenite tehnična sredstva. Izdelajte svoj načrt zablembe in prevoza materialno tehničnih sredstev. S pogajanjem pričnite takoj. Vztrajajte do uresničitve ukazane naloge!« (Švajncer, 1993, str. 110)

Iz navedenega lahko vidimo, da je bil 3. mehanizirani vod do izdaje ukaza 5. PŠTO v Trzinu na barikadi že sedem ur. V tem času so pripadniki milice in TO zaprli obroč okoli enote in jim tako preprečili kakršen koli premik. Vozila so ostala v nespremenjenem razporedu na dokaj kratkih razdaljah z omejenimi sektorji delovanja podpornega orožja (top 20 mm in mitraljez PKT 7,62 mm), vojaki so ves čas dajali vtis, kot da niso na bojni nalogi, poveljujoči se niso zavedali nevarnosti oz. situacije, ki se je odvijala okoli njih.

*Slika 3: Ne zavedanje situacije pripadnikov JLA
(Vir: www.delo.si)*

Enota je poškodbo gosenice uspela popraviti šele okoli 13:00 ure, torej približno 9 ur od nastanka okvare.

55. ObmŠTO je za izvedbo naloge določil naslednje enote, ki jih je imel pod svojim poveljstvom:

- protidiverzantski vod TO Kamnik,
- diverzantski vod TO Kamnik,

- okrepljen vod zaščitne čete TO Domžale.

Poveljeval jim je stotnik Bojan Končan, s pridodanim vodom iz 2. jurišnega odreda TO, ki je imel v svoji oborožitvi tudi 16 protiolepnih orožij.

Kot je navedeno v Končan (2013), so enote imele v svoji sestavi naslednjo opremo in moštvo:

- 24 pripadnikov protidiverzantskega voda TO Kamnik, en častnik, trije podčastniki in dvajset vojakov je bilo oboroženih s 16-imi avtomatskimi puškami M70AB1, z dvema ostrostrelnima puškama M76, s sedmimi pol avtomatskimi puškami M59/66 in 40-imi ročnimi bombami;
- 23 pripadnikov diverzantskega voda TO Kamnik, en častnik, trije podčastniki in devetnajst vojakov je imelo: 7 avtomatskih pištol M84 škorpion, 12 avtomatskih pušk M70AB1, 2 ostrostrelni puški M76, 3 avtomatske puške M70, 35 ročnih bomb, 3 protiolepnorožja M80 Zolja in 2 protiolepni orožji M79 Osa;
- 30 pripadnikov voda zaščitne čete TO Domžale, trije častniki, dva podčastnika in 25 vojakov pa je razpolagalo s 16-imi avtomatskimi puškami MP M40 in 14-imi puškami M70.

Enote so imele točko zbiranja na dvorišču tovarne Lek, kjer je stotnik Bojan Končan poročal o stanju zbranih enot in od poveljnika 55. ObmŠTO dobil odobritev za uporabo dveh protiolepnih orožij. Enote so se nato premaknile na izhodiščno točko, ki je bila na dvorišču osnovne šole v Trzinu, kjer je stotnik Bojan Končan izdal naloge in določil položaje vodov. Kot je navedeno v Kladnik idr. (2011), so bile enote razporejene:

- diverzantski vod TO Kamnik je zasedel položaje ob železniški progi Ljubljana–Kamnik na južni strani blokiranih vozil;
- protidiverzantski vod TO Kamnik je zasedel položaje pod vznožjem hriba Onger (378 m), severno od Trzina;
- vod zaščitne čete TO Domžale pa je zasedel položaje severovzhodno pri osnovni šoli Trzin.

Enote so bile na svojih položajih okoli 13:00.

Takoj po obkrožitvi vozil JLA je stotnik Končan odšel na pogajanja s kapetanom Radetom Popovićem in majorjem Franetom Radobuljcem, poveljujočima častnikoma JLA. Oba sta bila zelo živčna, kapetan KOS Popović pa tudi nadut in odločen. Na pogajanjih je bil občasno navzoč tudi poveljnik 3. voda mehanizirane čete, višji vodnik Tomislav Bakračević, ki se je obnašal podobno kot Popović. Ta je odločno zavrnil vdajo, predlagal pa je umik vozil s cestišča, češ da bi tako sprostili cesto. Ponudili so mu, da se lahko umakne le, če vojaki izročijo osebno oborožitev s strelivom in strelivo za topove 20 mm na bojnih vozilih BVP M-80A. Ponudbo je

zavrnil in po radijski zvezi o vsem obvestil poveljnika 1. oklepne brigade. Ta je ob 13:30 od poveljnika 14. korpusa prvič zahteval helikopterski desant za deblokiranje bojnih vozil v Trzinu (Premk v Kladnik idr., 2011, str. 329).

Vodi niso bili opremljeni s sredstvi zvez in od trenutka, ko so posedli položaje, niso imeli več zveze s stotnikom Bojanom Končanom, zato je bila izbira postavitve oddelkov v veliki meri odvisna od poveljnika voda in poveljnikov oddelkov. Prenosa informacij ni bilo, obroč okoli enote JLA pa je bil zaprt.

Približno ob 14:20 so teritorialci dobili pomoč. Na položaje je prišel oddelek SEM – Specialne enote milice. Tem je poveljeval poveljnik SEM, Vinko Beznik. Ob prihodu miličniških specialcev bi skoraj prišlo do spopada. Teritorialci novih uniform SEM niso poznali in tudi niso vedeli, da ima maskirno zeleno obarvana vozila poleg JLA tudi milica. Poleg tega prihoda miličniških specialcev ni nihče napovedal (Švajncer, 1993, str. 111).

Blokirani enoti JLA se je že poznala posledica izgube zalednega dela konvoja med premikom, saj so bili brez hrane in vode. Ob 14:50 so enote TO in SEM dovolile pristanek helikopterja s hrano in vodo, čeprav je bila v helikopterju tudi izvidnica, ki je ocenjevala razpored enot TO in SEM, najverjetneje za izvedbo desanta.

Situacija je postajala vse bolj zapletena in napeta, enota JLA je vztrajala pri tem, da se ne bo predala, najverjetneje, ker je računala na izvedbo desanta in s tem možnost, da se priključi svoji enoti na letališču Brnik. Poveljujoči stotnik Končan in poveljnik SEM sta ob spoznanju, da očitno ne bo šlo brez spopada izdelala načrt za napad na blokirano enoto JLA.

Kot je navedeno v Kladnik idr. (2011), je poveljnik SEM med načrtovanjem napada po radiu dobil obvestilo, da JLA pripravlja desant za osvoboditev obkoljenih vojakov, ki naj bi ga opravili pripadniki diverzantskega odreda s helikopterji MI-8.

Ob približno 17:45 so nad Trzinom zaokrožili trije helikopterji JLA, ki so nato odleteli proti Ljubljani. V diverzantskem vodu TO Kamnik so zaslučili, da bi se ob morebitnem helikopterskem desantu na njivah vzhodno od Trzina znašli med obkoljenimi vojaki JLA in desantom, zato so polovico pripadnikov umaknili jugovzhodno od Trzina. Diverzantski vod TO Kamnik je tudi prevzel nalogo boja proti predvidenemu helikopterskemu desantu (Premk v Kladnik idr., 2011, str. 330).

4.4 PRIČETEK SPOPADA

Ob približno 18:30 so spet prileteli trije helikopterji. Kmalu nato, ob 18:38, sta se dva spustila na njive med Trzinom in Depalo vasjo, približno 250 metrov za železniško

progo. Iz helikopterjev se je izkrcalo 27 pripadnikov diverzantskega odreda JLA, ki jim je poveljeval kapetan Duško Popović (Premk v Kladnik idr., 2011, str. 330).

	JLA	OSRS
ŠTEVILO PRIPADNIKOV	60	100
OKLEPNA VOZILA	3	/
TOP 20 mm	3	/
MITRALJEZ 7,62 mm	3	/
PROTIKLEPNO OROŽJE	12	29
PUŠKOMITRALJEZ M72	6	/
AVTOMATSKA PUŠKA	34	81
AVTOMATSKA PIŠTOLA M84	16	8
OSTROSTRELNA PUŠKA M76	6	2
POL AVTOMATSKA PUŠKA M59/66	/	7
ROČNE BOMBE	40	75

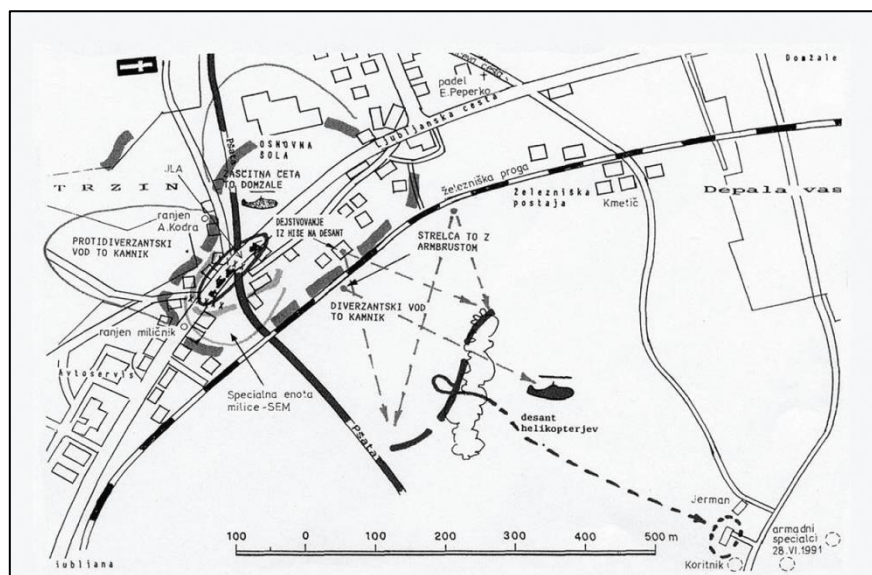
*Tabela 2: Razmerje sil med JLA in OSRS v trenutku spopada
(Vir: Končan, 2013, Premk v Kladnik idr., 2011)*

Diverzantski odred JLA je imel v svoji sestavi 23 vojakov in 4 častnike, oboroženi so bili z lahkim pehotnim orožjem, sedmimi avtomatskimi pištolami škorpion M84, devetnajstimi avtomatskimi puškami M70AB1, šestimi ostrostrelnimi puškami M76 in štiridesetimi ročnimi bombami (Končan, 2013).

Kot je navedeno v Končan (2013), se je stotnik Bojan Končan ob pristajanju odločil za napad na helikopter in Dušanu Mihaliču ukazal, naj odpre ogenj. Po nekajkratnih neuspešnih poskusih, da bi sprožil protiklepno orožje, je le tega odvrigel in uporabil drugega. Drugo orožje je delovalo, toda izstrelak je zadel ob vejo in se predčasno sprožil, helikopter je ostal nepoškodovan. Strel iz protiklepnega orožja je bil hkrati tudi signal za vse preostale enote TO, da pričnejo z napadom. Desant JLA je v preskokih začel napad na položaje diverzantskega voda TO Kamnik, ki jim je preprečeval stik z vojaki v blokirani koloni. Moment enote JLA je bil tako silovit, da so se pripadniki diverzantskega voda TO Kamnik po 20-ih minutah pričeli umikati s položajev. Med umikom je bil smrtno ranjen pripadnik TO Edvard Peperko.

Po zadetkih s protiklepnimi sredstvi so se kmalu po pričetku spopada vdale posadke dveh oklepnih transporterjev in vozila za zveze JLA. Vozilo za zveze je bilo uničeno, dva oklepna transporterja pa poškodovana. Spopad je trajal slabo uro, streljanje pa je popolnoma prenehalo okoli 20:30, z umikom vojakov diverzantskega odreda JLA proti Depali vasi, v bližnjo hišo. Med spopadom je bil ranjen tudi pripadnik diverzantskega odreda JLA.

Pripadniki diverzantskega odreda JLA so med umikom zajeli tri civiliste, ki so ravno izstopili iz vlaka. Dva civilista so kasneje, ko sta uredila prevoz ranjenega pripadnika JLA v klinični center, izpustili, enega pa so zadrževali čez noč.

Slika 4: Položaj enot in premiki po spopadu
(Vir: www.veterani-ljubljane.si)

Iz Trzina so se po spopadih umaknili tudi pripadniki SEM in vojaki protidiverzantskega voda TO Kamnik, stotnik Bojan Končan je odšel v 55. ObmŠTO poročat o dogodkih v Trzinu. Zajete vojake JLA je s seboj odpeljala SEM, razen štirih, ki so jih v naglici pustili v Trzinu. Te štiri vojake JLA so nato domačini sami odpeljali na postajo milice v Črnuče. V Trzinu je ostal le vod zaščitne čete TO Domžale, ki se je razporedil na nove položaje, na obrobje hriba Onger. Iz 55. ObmŠTO pa so na področje Trzina poslali še jurišni odred TO Kamnik. Poveljnik voda zaščitne čete TO Domžale, stotnik Janez Gregorič, je s še štirimi pripadniki TO začel pregledovati bojišče in pobirati orožje pri dveh zajetih bojnih vozilih. Pri tem je naletel še na tretji BVP M-80A, v katerem so bili poveljnik mehaniziranega voda, višji vodnik Tomislav Bakračević in devet vojakov. Bojno vozilo s celotno posadko je po spopadu neopaženo ostalo v Trzinu in čakalo nadaljnji razplet dogodkov (Premk v Kladnik idr., 2011, str. 331).

Kot je navedeno v Kladnik idr. (2011), se je posadka iz tretjega bojnega vozila BVP M-80A predala okoli 22:30.

Kot je navedeno v Švajncer (1993), so se pripadniki iz helikopterskega desanta izmaknili v Depala vas. Na območje, kjer naj bi se skrili v hišo, je bil poslan 4. jurišni odred TO in ga obkolil, prav tako so o tem obvestili enoto SEM, ki je zopet prišla na območje brez obvestila o prihodu. Prišlo je do prijateljskega ognja, a je na srečo pripadnik TO, ki je streljal, zgrešil cilj.

Vojaki diverzantskega odreda JLA so nato do 4. ure zjutraj ostali v hiši Staneta Koritnika, ki so jo razdejali in oropali, nato so se razdelili na tri skupine in se skrili v

gozdu v okolici hiše. Skupine so se nato spet združile, medtem pa se je Vladu Seničarju (ujetniku z vlaka) uspelo rešiti. Vse vojake diverzantskega odreda so nato obkolili miličniki SEM, ki so začeli pogajanja z njimi. Medtem so vojake diverzantskega odreda iskali helikopterji JLA, vendar jih niso uspeli pobrati. Približno ob 11:30 se je vseh 26 vojakov diverzantskega odreda pod poveljstvom kapetana Duška Popovića vdalo SEM (Premk v Kladnik idr., 2011, str. 332).

5 ANALIZA KLJUČNIH DOGODKOV

V nadaljnji analizi bomo izpostavili nekaj ključnih dogodkov, ki so vplivali na razplet dogodkov na barikadi v Trzinu leta 1991. Skozi analizo bomo tudi opredelili dogodke oziroma postopke, ki bi morali biti izvedeni pa niso bili.

V začetni oceni pregleda dogodkov 27. junija lahko že takoj izpostavimo enega izmed ključnih mejnikov, in to je podcenjevanje slovenskega naroda in TO s strani takratnega vrha SFRJ in JLA.

Razvoj dogodkov je že prvi dan pokazal, da je štab VK nalogo načrtoval nerealno in da ni pričakoval takega obnašanja Slovencev. Nihče ni verjel, da se bo Slovenija uprla, niti spustila v kakršen koli oborožen spopad (Kolšek, 2001, str. 182).

5.1 ANALIZA NASPROTNIKA

JLA je analizo izvedla zelo slabo in posledično ni predvidevala taktike delovanja enot TO. V analizi bi morala enota določiti nasprotnikovo najbolj verjetno in najbolj nevarno varianto delovanja. Z analiziranjem TO bi lahko JLA prišla do scenarija, ki se je odvijal med premikom, že v fazi načrtovanja in bi lahko bolj učinkovito uporabila svoja sredstva in moštvo.

Kot se je pokazalo, je bila najbolj verjetna varianta delovanja enot TO zaustavljanje kolon z barikadami in onemogočanje njihove mobilnosti. Najbolj nevarna varianta delovanja pa izvedba napada na nepremična vozila v barikadi.

Da načrtovanje ni bilo izvedeno slabo samo na nižjih nivojih, temveč tudi na višjih nivojih JLA, potrjuje tudi takratni poveljnik 5. VO, general polkovnik Konrad Kolšek.

Poenostavljeno načrtovanje naloge v štabu VK, nezadostno poznavanje dejanskega stanja na terenu in podcenjevanje sposobnosti TO ter milice Slovenije, kakor tudi ukrepov, ki sta jih slednji uvedli na republiškem ozemlju, so vplivali na pripravo enot za izvršitev naloge (Kolšek, 2001, str. 269–270).

TO je kljub temu, da je vedela, da je 1. oklepna brigada na Vrhniki najbolj nevarna enota JLA na ozemlju Republike Slovenije, dovolila 1. oklepnemu bataljonu neoviran izpad iz vojašnice. Vojašnica je bila pod stalnim nadzorom skupin za opazovanje in informacije o aktivnostih v vojašnici so se stekale v Republiško koordinacijo. Kot je razvidno iz dnevnika operativne službe na Republiški koordinaciji, so se že dan prej odvijale aktivnosti, na podlagi katerih bi lahko predvideli, da bodo enote iz 1. oklepne brigade izvedle premik iz vojašnice. Obveščevalne informacije bi lahko uporabili, da bi preprečili premik iz vojašnice že na Vrhniki ali pa bi kjer koli na relaciji Vrhnika–Brnik sami določili optimalno mesto za ustavitev kolone in uničenje le te. Načrt za izdelavo barikad iz živega prometa se ni izkazal kot ustrezen in dober, saj je bil izpad iz vojašnice v času, ko je na cestah zelo malo prometa. Enote TO bi si lahko v bližini vojašnice Vrhnika glede na vse obveščevalne podatke, ki so jih imele, pripravile primernejša sredstva za postavitve barikad.

Danes poveljniki v SV za izdelavo načrta uporabljajo dva modela; prvi je vojaški proces odločanja (VPO) in drugi je proces vodenja enot (PVE). VPO kot primarni način načrtovanja uporabljajo poveljniki, ki imajo za načrtovanje na razpolago štab, se pravi poveljniki bataljona ali višje. PVE kot primarni način načrtovanja uporabljajo poveljniki, ki nimajo na razpolago štaba za načrtovanje, se pravi poveljniki čet in nižje. Oba modela imata korak analize nasprotnika, katerega cilj je odgovor na vprašani, katere so slabosti nasprotnika in kako jih boš izkoristil ter kaj boš naredil, da boš preprečil oziroma omilil posledice nasprotnikove najbolj verjetne in najbolj nevarne variante delovanja. Poveljniki na podlagi analize nasprotnika preigravajo različne variante delovanja za izpolnitev poslanstva in potem izberejo najbolj optimalno.

5.2 PRIPRAVE NA NALOGO

Poveljnik 1. oklepnega bataljona je ukaz za premik prejel okoli 1:00, torej 1 uro in pol pred predvidenim odhodom. Glede na omenjeni časovnici lahko predvidevamo, da je poveljnik 1. oklepne čete ukaz dobil okoli 2:00, torej nekaj malega pred premikom. Naloga 1. oklepne brigade in s tem 1. oklepnega bataljona je bila, da se v miru pripravlja in uri za vojno.

Kot smo že omenili, je bila ena od osnovnih nalog brigade v primeru vojne izvajanje nalog za zaščito letališča Brnik. Pa vendar lahko iz časovnice prejetih ukazov predvidevamo, da priprave na premik niso bile izvedene v celoti, oz. so bile izvedene pomanjkljivo, posledice tega pa so se stopnjevale skozi celotno nalogo.

Stotnik Bojan Končan je priprave na nalogo izvedel bistveno bolje, saj je vse enote zbral na enem mestu in jim razdelil naloge in določil položaje. Izkoristil je prednost, ki jo je imel, in je naloge dodelil na dejanskem terenu. Njemu v prid so bile enote JLA zaposlene s popravilom bojnega vozila BVP M-80A in pripadniki niso bili

pozorni na to, kaj se dogaja okoli njih, tako da sta postavitve enot in strnjevanje obroča okoli barikade potekala brez večjih zapletov.

Danes v SV velja pravilo 1/3 – 2/3 pri načrtovanju časovnice, kar pomeni, da si nadrejeni za svoje načrtovanje vzame 1/3 razpoložljivega časa, svojim podrejenim pa za njihove priprave in načrtovanje pusti 2/3 razpoložljivega časa. To pravilo velja na vseh nivojih in z njim zagotovimo, da se izvedejo kakovostne priprave na nalogo.

5.3 REORGANIZACIJA IN KONSOLIDACIJA

»Desna kolona« 1. oklepne bataljona je na barikadah med premikom izgubila 43 % svojih vozil. Na relaciji med Vrhniko in Trzinom kljub izgubi vozil niso niti enkrat izvedli reorganizacije in konsolidacije. Z razporeditvijo tovora s tovornjakov za zaledno oskrbo, bi lahko preprečili pomanjkanje hrane in vode, kar se je kasneje izkazalo za težavo v Trzinu. Vozila so puščali za seboj brez ustreznega varovanja in načrta za izvleko, že v fazi načrtovanja niso načrtovali samo izvleke ali izvleke v obliki sil za posredovanje. To je razvidno tudi iz dogodkov, ko je obstal prvi tank M-84 med cestninsko postajo Log in Brezovico; tank je bil prepuščen sam sebi in uničen naslednji dan, 28. junija 1991. JLA je pustila svoj pokvarjen tank M-84 oddaljen le nekaj kilometrov od vojašnice Vrhnika, kjer je bil preostanek 1. oklepne brigade, ves dan, čeprav bi ga lahko v zelo kratkem času transportirali v vojašnico ali pa zagotovili skupino za zavarovanje.

Nalogo, da uniči tank JLA na Brezovici, je 28. junija dobil stotnik 1. st. Bojan Mikuš. Načelnik štaba 5. PŠTO in poveljnik 51. ObmŠTO sta mu določila pet enot TO, ki so bile razvrščene vzdolž Tržaške ceste (Švajncer, 1993, str. 108).

TO je reorganizacijo in konsolidacijo izvajal ves čas pogajanj pred spopadom. Prva reorganizacija in konsolidacija je bila izvedena, ko so na mesto barikade prispeli pripadniki SEM. Stotnik Bojan Končan in poveljnik SEM Vinko Beznik, sta pripadnike SEM učinkovito vključila v razpored že postavljenih enot TO. Druga reorganizacija in konsolidacija je bila izvedena, ko je poveljnik diverzantskega voda TO Kamnik spoznal, da se bo v primeru napada njegova enota znašla med desantom in kolono JLA na barikadi. Reorganizacijo je tik pred izvedbo desanta izvedel tudi stotnik Bojan Končan, ki je ponovno razporedil ključna orožja znotraj diverzantskega voda TO Kamnik.

Reorganizacija in konsolidacija TO pa ni bila izvedena po zaključenem napadu, saj so pregled bojišča naredili šele potem, ko je večina enot že zapustila mesto spopada in so tako spregledali popolnoma nepoškodovano bojno vozilo BVP M-80A s posadko.

Danes poveljniki v SV že v svojem načrtu predvidevajo ključne mejnike, ko bodo izvajali reorganizacijo in konsolidacijo. Eden od teh mejnikov je tudi izvedba reorganizacije in konsolidacije po zaključenem napadu, z namenom ponovne vzpostavitve linije poveljevanja, distribucija preostalega streliva, zbiranja informacij, zavarovanja enote idr. Poveljniki po izvedenih napadih načrtujejo pregled bojišča, z namenom zavarovanja lastne enote, zbiranja informacij, oskrbe ranjenih nasprotnikov, pregleda vojnih ujetnikov idr.

5.4 PREMIK JLA

Še enkrat spomnimo, da je bila osnovna naloga 1. oklepne bataljona zavarovanje letališča Brnik. Pogoj za to pa je bil uspešno izveden premik na relaciji Vrhnika–Brnik. Odločitev JLA je bila, da se oklepni bataljon premakne po elementih v dveh različnih smereh premika in se ponovno združi na letališču Brnik.

1. oklepni bataljon je sicer osnovno nalogo izpolnil in prišel do letališča Brnik, vendar je imel po nepotrebnem velike izgube bojne moči med premikom. 43 % vozil ni nikoli prispelo na letališče Brnik, kar se zdi veliko, vendar moramo z vidika bojne moči upoštevati razmerje oklepnih vozil, ki niso prispela na letališče Brnik, teh pa je bilo: tank M-84 – 30 %, bojnih vozil BVP M-80A – 27 %; skupaj vseh oklepnih vozil – 29 %. 1. oklepni bataljonu je za izvajanje osnovne naloge ostalo približno dve tretjini bojnih vozil.

Glede na vsa sredstva, ki jih je imela JLA na razpolago in na pomembnost 1. oklepne bataljona, se nam zdi nerazumljivo, da niso imeli izvidniškega elementa med svojim premikom ali pa podpore helikopterjev za izvidovanje smeri premika med samim premikom. Kolone so na vse barikade prišle s celotnim elementom, ki je bil potem v času prečkanja barikade lahka tarča za morebitne napade. Kolona v svoji sestavi tudi ni imela inženirskega elementa za odstranjevanje barikad ali izveliko lastnih vozil, kar bi jim precej olajšalo delo.

Brez informacij o komunikacijah in situaciji se poveljnik kolone ni mogel pravočasno odločiti, da bi spremenil smer premika.

Taktični cestni premik je bojna taktična aktivnost, pri kateri se enote v polni bojni pripravljenosti in v skladu s predvideno nalogo organizirano premikajo. Način premika je odvisen od več dejavnikov: naloge, časa, razdalje, zemljišča, velikosti enote idr. Pri taktičnem cestnem premiku se moramo zavedati, da je verjetnost delovanja nasprotnika na enoto.

Danes enote v SV največkrat izvajajo taktični cestni premi v običajni koloni, razdalja med vozili je od 50–100 metrov. Razporeditev bataljona med premikom je sestavljena iz čelnega, bočnega in začelnega zavarovanja ter glavnine.

Čelno zavarovanje se običajno premika od 1–2 kilometra pred glavnino, z namenom, da zagotavlja neprekinjen premik enote, ščiti glavnino, v primeru neprevoznih ovir pravočasno opozori glavnino, v primeru napada omogoča glavnini, da se pripravi na boj idr. S čelnim zavarovanjem preprečimo, da bi bila celotna kolona ustavljena na majhnem področju in ranljiva. S predhodnim opozarjanjem o neprevoznosti komunikacij pa omogočimo poveljniku, da pravočasno spremeni smer premika.

Enote na MOM na nalogah, kjer so predvidene ovire na cesti v svoje konvoje vključujejo inženirski element za preboj oziroma odstranjevanje ovir, prav tako pa so v konvoj vključena prazna tovorna vozila za transport okvarjenih vozil.

5.5 ZVEZE – INFORMACIJE

JLA je sicer imela sredstva zvez, tudi element iz »desne kolone«, ki je ostal pri Trzinu je imel stalno zvezo s poveljstvom 1. oklepne brigade in jih neprestano obveščal o situaciji. Vendar so bili ostali zaostali elementi brez zveze s svojimi nadrejenimi. Poveljnik 1. oklepnega bataljona od trenutka, ko so ostali na barikadah, ni imel več stika z zaostalimi vozili.

Slab pretok informacij in stanje v komandi 5. VO potrjuje tudi takratni poveljnik 5. VO, general podpolkovnik Konrad Kolšek. »Večina ljudi v komandi ni vedela, kaj se dogaja na terenu. Informacije, ki so nam jih dajala vojaška sredstva obveščanja, so si nasprotovale med sabo. Trudili smo se, da bi prek operativnega centra od enot na terenu dobili čim več podatkov o njihovem položaju in stanju v njih.« (Kolšek, 2001, str. 173)

Zaradi vozila z zvezami, ki je ostal v Trzinu, kasneje poveljnik 1. oklepnega bataljona ni imel zveze s poveljnikom 1. oklepne brigade. Enota je bila na Brniku teden dni brez kakršnih koli informacij, informacije so dobivali le preko radia.

Enote TO so bile močno podhranjene s sredstvi zvez, saj jih večina enot sploh ni imela. Dogodki v Trzinu bi se zaradi pomanjkanja zvez dvakrat lahko končali tudi bolj tragično; prvič, ko so na kraj prišli pripadniki SEM in stotnik Bojan Končan ni bil obveščen o tem, in drugič, ko je prišlo do prijateljskega ognja, ko zopet o prihodu SEM ni bil obveščen nihče od TO.

Poveljniki danes načrtujejo uporabo sredstev zvez. Z izdelavo načrtov komuniciranja in pravili delovanja v brezžičnem prometu ima SV dobro izdelan sistem uporabe sredstev zvez. Poveljniki v primeru, da zveze ne delujejo, načrtujejo pri svojem delovanju uporabo sekundarnih in terciarnih načinov komuniciranja. S pretokom informacij zagotavljamo, da poveljniki dobijo dovolj informacij s terena, da lahko sprejemajo odločitve. Danes v SV uporabljamo poveljevanje z namero; poveljnik

dobro razume svojo nalogo, poleg tega pa dobro razume tudi nalogo in namero nadrejenega poveljnika. V primeru izgube zveze z nadrejenim poveljnikom lahko sam sprejema odločitve, ki so v skladu z namero nadrejenega poveljnika.

5.6 USPOSOBLJENOST

Usposobljenost 1. oklepne brigade naj bi bila na visoki ravni, saj je bila formacije »A« in je imela v miru nalogo pripravljati se na posredovanje v vojni in čim hitrejšo popolnitev do popolne formacije.

Kot je navedeno v Kladnik idr. (2011), je splošno ocenjevanje, da je bila JLA po moči 3. ali 4. vojaška sila v Evropi, precenjeno; če pogledamo kazalce v primerjavi števila pripadnikov in števila glavnih bojnih sredstev, je bila JLA približno deseta vojaška sila v Evropi.

Bojna moč oboroženih sil ni opredeljena samo s kvantitativnimi kazalci, pomembno vlogo imajo organiziranost in sestava sil, delovanje sistema poveljevanja, kakovost materiala in moštva ter morala sestava. V JLA so bile prav v teh elementih pomembne slabosti. Lahko se strinjamo, da je bila JLA, čeprav je bila po kvantitativnih kazalcih približno deseta vojaška sila v Evropi, po bojnih zmožnostih še slabša. Pičla opremljenost, slabo vodenje in pomanjkljiva usposobljenost ter popolna nepripravljenost za obliko vojne, ki so jo začeli leta 1991, so usodno zmanjšali njeno bojno moč in jo spremenili v skromno, srednje veliko konvencionalno stalno armado (Marković v Kladnik idr., 2011, str. 522-523).

Med premikom so se pokazale pomanjkljivosti v usposobljenosti voznikov, tovornih vozil in oklepnih vozil, zaradi nespretnosti voznika bojnega vozila BVP M-80A je bil od enote odrezan 3. mehaniziran vod in vozilo zvez.

Neusposobljenost posadke za popravilo bojnega vozila BVP M-80A se pokaže, ko so krajšanje gosenice izvajali okoli osem ur, saj je bil v JLA normativ za popravilo gosenice za izurjeno posadko in v terenskih pogojih 20 minut in nekaj malega več za krajšanje le te.

Neusposobljenost iz navigacije se pokaže, ko zaradi napake navigatorja pri Toškem čelu ostane cel vod tankov M-84.

Neusposobljenost poveljujočih vidimo iz dejstva, da so bili na barikadi od okoli 04:30 do 18:38, ko se je pričel spopad, in med tem časom poveljnik voda, višji vodnik Tomislav Bakračević, ni poskrbel za razpršenost enote, za določanje sektorjev ognja, za izkrcanje pehote, da bi zavarovala širše območje in tako onemogočila direktni dostop pripadnikom TO in SEM do poškodovanega vozila. Vse to bi delo TO in SEM močno otežilo. Poveljnik voda ni poskrbel za osnovno zavarovanje enote na

barikadi, poleg tega je ukazal vojakom, da se vkrcajo v vozila tik pred spopadom in tako poskrbel, da so bili lahka skupinska tarča v vozilih.

Diverzantski odred JLA je mesto desanta izbral dobro, vendar se zaradi hitrega izmika, najverjetneje zato, ker so imeli ranjenega, niso uspeli združiti z mehaniziranim vodom. Izmik so začeli izvajati in s tem izgubili pravi trenutek, čeprav je takrat že večina diverzantskega voda TO Kamnik že izvedla izmik iz svojih položajev.

O pretirano dobri usposobljenosti enot TO takrat ne moremo govoriti, kar je tudi razumljivo saj je bila večina pripadnikov vpoklicana nekaj dni pred vojno. Nedvomno je bila usposobljenost na najvišjem nivoju pri pripadnikih enote SEM in pri tistih pripadnikih TO, ki so bili vpoklicani mesece pred začetkom vojne.

Kot pomanjkljivost se je pokazalo nepoznavanje oborožitvenih sistemov v lastni sestavi, saj bi usposobljen strelec s protioklepnim orožjem moral vedeti, da med svojim položajem in ciljem ne sme imeti ovir, ki lahko predčasno aktivirajo izstrelke. Učinek proti oklepnih orožij na oklepna vozila je bil slab, saj bojno vozilo BVP M-80A nima zaščite za proti oklepne izstrelke.

Za razliko od JLA je TO imela poveljnika, stotnika Bojana Končana, ki se je zavedal situacije in to zavedanje prenesel na svoje podrejene in tako bistveno dvignil možnosti za uspeh, pomembno pa je, da se je stalno prilagajal situaciji.

5.7 POVEZAVA TEMATIKE Z NALOGAMI SV DANES

Spopad v Trzinu je pri načrtovanju in usklajevanju nalog enot na ravni bataljona dober primer za učenje iz izkušenj. V mednarodnem okolju na misijah enote SV namreč izvajajo naloge na območjih delovanja, kjer se lahko znajdejo v zelo podobni situaciji, kot so se leta 1991 pripadniki JLA v Trzinu.

Na ravni bataljona JLA je primer spopada v Trzinu pokazal, da ni bila dosežena zadostna obveščevalna zagotovitev. Enota je izvedla premik proti letališču Brnik brez potrebnih obveščevalnih informacij ali pa so bile te čisto napačne, zato je bilo presenečenje na barikadah toliko večje. Zaradi blokad je enota izgubila iniciativo pri izvedbi naloge ter lastne elemente za zagotovitev delovanja, kar se je kasneje odražalo na morali in odločitvah starešinskega kadra. Dejstvo je, da za načrtovanje delovanja štaba bataljon ni imel dovolj časa, saj so podenote zapustile vojašnico dve uri po prejetju ukaza s strani brigade. Iz tega izhaja naučena izkušnja, da mora enota na MOM v času, ko še ni incidentov, narediti čim več priprav za delovanje in obveščevalno pripravo bojišča tudi brez natančno znane naloge in na podlagi predhodnih incidentov preigravati različne variante delovanja tudi z elementom vključevanja civilnega prebivalstva.

V Trzinu se je leta 1991 pokazalo medsebojno sodelovanje SEM in TO, podobno se dogaja danes na MOM, ko slovenski pripadniki sodelujejo s pripadniki različnih nacionalnosti in s pripadniki različnih organizacij.

Za razliko od leta 1991, ko je bila velika večina pripadnikov TO vpoklicanih nekaj malega pred začetkom vojne in niso bili deležni primerne usposabljanja, pa danes SV daje velik poudarek usposobljenosti posameznika pri rokovanju z orožjem, elementu varnega rokovanja z orožjem in poznavanju vseh orožij, ki jih uporablja njegova enota.

6 ZAKLJUČEK

Cilj JLA in takratnega vrha SFRJ je 27. junija 1991 bil, da z vojaškim posredovanjem Slovenijo osami, jo ekonomsko blokira in jo na ta način prisili, da odstopi od svojih političnih namer. Zaradi krajšega časovnega obdobja, ki je preteklo od dogodkov v Sloveniji 1991, se še vedno pojavljajo polemike glede pojmovanja dogodkov, ali je bil to oborožen spopad ali je bila vojna ipd. Mnenja so si še vedno različna. Ne glede na vse razprtije glede pojmovanja dogodkov 1991 v Sloveniji pa ostaja dejstvo, da so se Slovenci leta 1991 za ohranitev svoje volje takratni JLA zoperstavili z orožjem.

Razmerje sil je bilo v korist takratne JLA, imeli so prednosti v vseh kvantitativnih kazalcih bojne moči. JLA je veljala za eno najbolj usposobljenih vojsk na področju Evrope. Imeli so široko paleto različnih rodov. Izkazalo pa se je, da zaradi slabega načrtovanja, nezmožnosti združenega bojevanja, nedelujoče logistične oskrbe, nerealnih nalog, nikakršnega prilagajanja situaciji, neusposobljenosti starešinskega kadra, neusposobljenosti vojakov nabornikov vseh teh prednosti, ki jih je imela, ni znala izkoristiti, njena bojna zmožnost je bila slaba.

Večkrat je omenjeno nepoznavanje situacije na najnižjih nivojih, vojakih, pa vendar se lahko vprašamo, glede na načrt, ki ga je sestavil najvišji vrh JLA, če so se zavedali dejanske situacije. Naloga JLA je bila obramba pred zunanjim sovražnikom, leta 1991 pa so se znašli v popolnoma drugačni situaciji, ko ni bilo zunanjega sovražnika, a vendar delovali po predvidenih načrtih za obrambo pred zunanjim sovražnikom.

Usposobljenost takratnih OSRS mogoče ni bila na najvišjem nivoju, vendar so to nadoknadili z nekaterimi vrednotami, ki jih SV razvija še danes. Pripadniki takratnih OSRS so pokazali veliko mero domoljubja s tem, ko so izkazali pripadnost domovini Sloveniji in nesebično izvrševali dolžnosti pri uresničevanju skupnih ciljev, in veliko mero poguma, ko so bila njihova življenja in življenja njihovih soborcev ogrožena, a so vztrajali pri izvajanju nalog, čeprav so imeli izgube na svoji strani.

Ključnega pomena v bitki v Trzinu je bila številčna premoč pripadnikov TO in SEM in izkoriščanje prostora na bojišču. Z obkolutvijo so preprečili še zadnjo možnost, da bi se 3. mehanizirani vod razporedil na za njih bolj ugodne položaje; tako jim je ostal za zaščito samo oklep, ki pa se je pokazal kot pomanjkljivost, saj so v vozilih predstavljali skupinske cilje za strelce s proti oklepnimi orožji.

Dogodki v Trzinu leta 1991 imajo poseben pomen tudi zaradi tega, ker so odločilno vplivali na potek nadaljnjih dogodkov v vojni za Slovenijo. Na strani OSRS sta se dvignili morala in motivacija, saj se je pokazalo, da je tudi velika JLA premagljiva, da je možno s protioklepnimi orožji uničiti tudi M-84 in BVP M-80A, zrasla je samozavest, saj so si pripadniki OSRS pridobili prve izkušnje v boju. Na strani JLA pa se je pojavil ravno nasprotni učinek, morala je strmo padala, ne samo pri vojakih temveč tudi pri starešinskem kadru, saj so dobili zaradi neodzivnosti poveljstev občutek, da so prepuščeni sami sebi.

Z namenom, da pridemo do objektivnih razlogov za razplet dogodkov, pa moramo, ne glede na ugoden razplet dogodkov za OSRS, ostati kritični do obeh udeleženi strani. Iz izkušenj se lahko učimo le na ta način, da izpostavimo slabe in dobre lastnosti obeh strani in na podlagi analize prihajamo do objektivnih zaključkov, ki jih lahko kasneje uporabimo za dvig usposobljenosti in standardizacijo postopkov v SV.

Zaključimo lahko z mislijo in zavedanjem, da smo Slovenci s skoraj enotno odločitvijo na plebiscitu izglasovali, da želimo samostojno in neodvisno državo, za uresničitev svoje volje smo se bili pripravljene zoperstaviti še tako veliki sili, kot je bila JLA in uresničiti sanje naših prednikov o svoji državi. Naša generacija in generacije za nami pa smo dobile priložnost, da sanje naših prednikov živimo.

LITERATURA IN VIRI

- Bauman in drugi (1991). *Vojna za Slovenijo*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Furlan, B., Rečnik, D., Vrabič, R., Maraš, V., Cerkovnik, J., Špur, B. et al. (2006). *Vojaška doktrina*. Maribor: PDRIU.
- Intervju s poveljnikom enote TO v Trzinu leta 1991 Bojanom Končanom (2013).
- Janša, J. (1992). *Premiki: Nastajanje in obramba slovenske države 1988–1992*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kladnik, T. (ur.). (2011). *Vojaška obramba Slovenije 1990-1991*. Ljubljana: Defensor.
- Kolšek, K. (2001). *Spomini na začetek oboroženega spopada v Jugoslaviji 1991*. Maribor: Obzorja.
- Remškar, S. (2007). *Občina Vrhnika v času vojne za Slovenijo (1991)*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- Repe, B., (2012). Zgodovinske okoliščine, v katerih je bil preprečen »miting resnice« v Ljubljani. Strokovni članek, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Švajncer, J. J. (1993). *Obranili domovino: Teritorialna obramba Republike Slovenije v vojni za svobodno in samostojno Slovenijo 1991*. Ljubljana: Viharnik.
- Zakon o obrambi /ZObr/ (1994). Ur. l. RS, št. 82/1994.
- Zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti (1982) Ur. l. SRS, št. 35/82.

Spletni viri:

- *Pregled številčnega stanja JLA in OSRS na ozemlju Slovenije* (1991). Dosegljivo na naslovu www.harvardi.com. Dostopno 6. 8. 2015.
- *Spomin na bitko pri Trzinu*. Dokumentarna radijska oddaja. Dosegljivo na naslovu www.rtvsl.si. Dostopno 5. 8. 2015.
- *Ne zavedanje situacije pripadnikov JLA*. Dosegljivo na naslovu www.delo.si. Dostopno 21. 8. 2015.
- *Majniška deklaracija* (1989). Dosegljivo na naslovu www.modrijan.si. Dostopno 16. 8. 2015.
- *Položaj enot in premiki po spopadu*. Dosegljivo na naslovu www.veterani-ljubljane.si. Dostopno 18. 8. 2015.